

LIETUVOS RESPUBLIKOS KARIUOMENĖ TURKIJOS RESPUBLIKOS AKIMIS 1931 M.

Dr. Šarūnas RINKEVIČIUS

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

DOI: <https://doi.org/10.47459/ka.2025.40.9>

Anotacija. Šiame darbe pateikiamas 1931 m. Turkijos Respublikos Nacionalinės gynybos ministerijos išleisto dokumento, kuriame pristatoma susisteminta informacija apie Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Suomijos karines pajėgas, taip pat glausta apibendrinta informacija apie kiekvieną šių valstybių, dalies apie Lietuvą vertimas. Tekste taip pat pateikiama kontekstinė informacija apie Lietuvos ir Turkijos istorinių santykių dinamikos pagrindinius akcentus. Šiuo darbu siekiama praplėsti istorinių Lietuvos ir Turkijos dvišalių santykių ir Lietuvos užsienio ryšių tarpukariu tyrimus.

Pagrindiniai žodžiai: Lietuva, Turkija, kariuomenė, informacinis dokumentas, tarpukaris.

IVADAS

Lietuvos Respublikos (toliau – Lietuva) ir Turkijos Respublikos (toliau – Turkija) formalia dvišalių santykių pradžios data laikytina 1922 m. spalio 24 d.¹, Atatiurko vyriausybei² pripažinus Lietuvos nepriklausos-

¹ Pažymėtina, kad Lietuvos ir Turkijos santykiai nėra Lietuvos ir Osmanų imperijos santykių tęsinys – pastaroji Baltijos šalių nepriklausomybės, laukdama tarptautinės reakcijos, nepripažino iki 1922 m. Būtent tais metais jau Atatiurko vadovaujama Turkija, įgijusi tarptautinį pripažinimą, pripažino Lietuvos nepriklausomybę.

² Būtent ši 1920 m. balandžio 23 d. Ankaroje susikūrusi ir Atatiurko vadovaujama Didžiosios Turkijos Asamblėjos (arba Ankaros) Vyriausybė 1923 m. spalio 29 d. paskelbė, kad sukurta Turkijos Respublika.

mybę. Vis dėlto pažymėtina, kad šis pripažinimas dar nežymėjo oficialių Lietuvos ir Turkijos diplomatinių santykių užmezgimo momento – oficialūs dvišaliai santykiai su Turkija, kurie buvo palaikomi XX a. trečiajame ir ketvirtajame dešimtmečiais, buvo užmegzti 1930 m. rugsėjo 30 d., pasirašius *Lietuvos ir Turkijos draugingumo sutartį*³, bet dar nesant sureguliuoto abipusio diplomatinio atstovavimo. Vėlesnis, palyginti su kaimyninėmis valstybėmis, Lietuvos diplomatinių santykių su Turkija užmezgimas turėtų būti siejamas ne tik su po Pirmojo pasaulinio karo trečiajame dešimtmetyje susiformavusia naująja tarptautinių santykių sistema, kai nepriklausomybę iškovojusios valstybės kūrė dvišalių ir daugiašalių santykių tinklą, kuriame geografinis atstumas buvo vienas aktualesnių faktorių, turinčių įtakos šių santykių vystymuisi ir jų spartai. Taip pat paminėtina, kad Lietuvos ir Turkijos santykių raidą stabdė ir tarpusavio diplomatinio atstovavimo klausimas. Kadangi 1922–1940 m. tiesioginių abipusių diplomatinių atstovybių nebuvo, diplomatinis atstovavimas vyko per užsienio valstybėse akredituotas atstovybes, o šios akreditacijos taip pat įvyko palyginti vėlai⁴. Nepaisant pirmųjų diplomatinių Lietuvos ir Turkijos atstovų kontaktų XX a. trečiojo dešimtmečio viduryje, dvišaliai santykiai intensyvėti pradėjo tik po 1935 m., kai Turkijai Lietuvoje pradėjo atstovauti diplomatinė Turkijos atstovybė Taline. Dar vienas svarbus veiksnys, skatinęs spartesnę dvišalių santykių plėtrą, buvo prekyba (ypač reikšmingą dalį sudarė prekyba tabaku), kuri buvo aktuali abiejų valstybių prekybininkams jau nuo XX a. trečiojo dešimtmečio ir sukūrė prielaidas po kelerius metus trukusių derybų ir prekybininkų spaudimo 1939 m. birželio 7 d. sudaryti Lietuvos ir Turkijos *Modus Vivendi, Prekybos ir Clearingo sutartį*. Prekyba buvo toks svarbus Lietuvos ir Turkijos dvišalių santykių aspektas, o jos apimtys išaugo tiek,

³ Estija tokį susitarimą su Turkija sudarė dar 1924 m., o Latvija tai padarė 1925 m.

⁴ Lietuvai Turkijoje atstovavo Maskvoje rezidavęs Jurgis Baltrušaitis: pirmieji Jurgio Baltrušaičio ir Turkijos atstovų kontaktai Turkijos archyvuose rastuose dokumentuose užfiksuoti nuo 1926 m., o akreditacijos klausimas buvo galutinai išspręstas 1932 m. gegužės mėnesį. Jurgis Baltrušaitis Lietuvai Turkijoje atstovavo iki pat 1939 m., kol išvyko iš Maskvos, o šias atstovavimo pareigas perėmė Ladas Natkevičius. Jis atstovavo Lietuvai Turkijoje iki pat 1940 m. vasaros. Tuo metu Turkijai Lietuvoje atstovavo keli Turkijos atstovai: 1929–1932 m. tai buvo Osman'as Bey Rygoje, vėliau buvo planuojamas Maskvoje rezidavusių Ragip'o Bey ir Vasif'o Çinar'o reguliarus atstovavimas, o 1935–1940 m. Turkijai Lietuvoje atstovavo Taline rezidavęs Nuri Batu.

kad XX a. ketvirtojo dešimtmečio pabaigoje Turkija nusprendė Kaune atidaryti garbės konsulatą, kuriam vadovauti turėjo Vytautas Augustauskas, tačiau, kadangi Turkija dokumentus parengė tik 1940 m. liepą, šio konsulato, kaip ir besiplėtojančių dvišalių santykių, likimas buvo nulemtas sovietinės okupacijos⁵.

Lietuvos ir Turkijos santykių tema nėra plačiai analizuota. Lietuvos istoriografijoje minėtinas Galinos Miškinienės darbas apie Antano Smetonos ir Mustafa Kemalio Atatiurko susirašinėjimą laiškais⁶, Sandros Grigaravičiūtės publikacija apie 1921–1922 m. Stambule veikusį Lietuvos konsulatą⁷, Šarūno Rinkevičiaus publikacijos apie 1939 m. birželio 7 d. sudarytą *Modus Vivendi, Prekybos ir Clearingo sutartį*⁸ ir publikuoti dokumentų apie planuotą Konstantino Regelio mokslinę kelionę į Turkiją 1933 m. vertimai⁹. Taip pat Turkijos istoriografijoje paminėtini du darbai – Mehmet'o Temel'io publikacija turkų kalba apie Baltijos šalių ir Osmanų imperijos santykius 1918–1922 m.¹⁰ ir Sinan'o Bašaran'o publikacija apie Lietuvos ir Turkijos santykius 1922–1940 m.¹¹, kuri plačiai apžvelgia įvairius šio laikotarpio dvišalių santykių elementus panoramiškai. Pažymėtina, kad įvairiuose istorijos tiriamuosiuose darbuose taip pat galima rasti kontekstinių nuorodų į kai kuriuos Lietuvos ir Turkijos santykių raidos elementus minėtu laikotarpiu, tačiau jos nepateikia nuoseklios in-

⁵ Plačiau apie tai Šarūno Rinkevičiaus darbe: Rinkevičius, Š. 1939 metų Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos „Modus Vivendi, Prekybos ir Clearingo sutarties“ rengimas ir reikšmė jų dvišalių santykių kontekste. *Lietuvos istorijos studijos*, t. 53, 2024, p. 52–73.

⁶ Miškinienė, G. Lietuvos ir Turkijos istoriniai ryšiai: Mustafa Kemalio Atatiurko ir Lietuvos Prezidento Antano Smetonos laišakai. *Parlamento studijos*, t. 12, 2012, p. 36–50.

⁷ Grigaravičiūtė, S. Lietuvos karininkai diplomatinėje tarnyboje Turkijoje, Jugoslavijoje ir Bulgarijoje (1920–1922 m.). *Karo archyvas*, t. 32, 2017, p. 54–106.

⁸ Rinkevičius, Š. 1939 metų Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos „Modus Vivendi, Prekybos ir Clearingo sutarties“ rengimas ir reikšmė jų dvišalių santykių kontekste. *Lietuvos istorijos studijos*, t. 53, 2024, p. 52–73.

⁹ Rinkevičius, Š. Devyni Turkijos archyvuose saugomi dokumentai apie planuotą Konstantino Regelio mokslinę kelionę į Turkiją 1933 m. *Istorija*, t. 132(4), 2023, p. 119–131.

¹⁰ Temel, M. Brest-Litovsk Antlaşması Sonrası Bağımsız Litvanya, Letonya ve Estonya, Osmanlı'nın Baltık Cumhuriyetlerine İlişkin Politikası. *Toplumsal Tarih*, t. 58, 1998, p. 45–49.

¹¹ Bašaran, S. Turkey-Lithuania Relations between 1923 and 1940 according to Turkish Documents. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, t. 10 (2), 2020, p. 658–679.

formacijos apie dvišalius santykius ir yra fragmentiškos.

Šiame darbe pateikiamas 1931 m. Turkijos Nacionalinės gynybos ministerijos išleisto informacinio leidinio apie Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Suomijos karines pajėgas¹² dalies apie Lietuvą vertimas. Dokumentas saugomas Turkijos Respublikos Turkijos istorijos draugijos bibliotekoje Ankaroje¹³.

Vertinant dokumente pateiktą informaciją apie Lietuvą ir Lietuvos karines pajėgas, atkreiptinas dėmesys į dvi detales, į kurias reikėtų atsižvelgti skaitant ir vertinant tekstą:

1) Dokumente pasitaiko įvairių faktinių netikslumų¹⁴, kurių atsiradimo priežastimi, tikėtina, tapo informacijos apie Lietuvą rinkimo būdas teksto rengimo metu. Kaip matyti iš Turkijos archyvuose saugomų dokumentų, iki Turkijos atstovybės, kuri atstovavo Turkijai Baltijos šalyse, Taline atidarymo 1935 m. pagrindinis informacijos šaltinis apie Lietuvą Turkijos atstovybėse, išskyrus kelias išimtis, buvo laikraščiai. Pavyzdžiui, Turkijos atstovybė Varšuvoje neretai pateikdavo informaciją apie Lietuvą remdamasi laikraščiuose „Gazeta Polska“ ar „Kurjer Warszawski“ publikuota medžiaga¹⁵, o Turkijos atstovybė Maskvoje daugiausia rėmėsi laikraštyje „Известия“ pateikta informacija. Kai kuriais kitais atvejais Turkijos atstovybės tiesiog persiųsdavo prancūzų kalba parengtų ir įvairiuose leidiniuose publikuotų straipsnių kopijas. Tačiau nuo 1935 m., kai buvo galutinai sureguliuotas abipusis diplomatinio atstovavimo klausimas, pastebimas kokybinis informacijos pateikimo šuolis. Tuo laikotar-

¹² Visas dokumento pavadinimas turk. k. *Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya Orduları 1929–1930*.

¹³ Dokumentą darbo autorius rado Turkijos Respublikos Turkijos istorijos draugijos bibliotekoje vizito į Ankarą metu 2024 m. balandžio mėnesį.

¹⁴ Pavyzdžiui, bendrosios informacijos dalyje kalbant apie Lietuvos istoriją nurodoma, kad lietuvių tauta priklauso slavų tautoms, nepatikslinant, kad lietuviai yra baltų tauta, taip pat teigiama, kad Lietuva susijungė su Lenkija 1501 m., nors Liublino unija įvyko 1569 m. Panašių netikslumų pasitaiko ir apibūdinant struktūrinius Lietuvos karinių pajėgų padalinius.

¹⁵ Pavyzdžiui, 1925 m. vasario 21 d. Turkijos pasiuntinybė Varšuvoje persiuntė Turkijos užsienio reikalų ministerijos raštą, kuriame pateikė informaciją apie Baltijos šalių karines pajėgas remdamasi laikraštyje „Kurjer Warszawski“ pateiktomis žiniomis (Turkijos pasiuntinybės Varšuvoje raštas Turkijos URM apie Baltijos šalių karines pajėgas, 1925 m. vasario 21 d. Turkijos Respublikos užsienio reikalų ministerijos diplomatinis archyvas (Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi (toliau – DIAD) 566/281-2075-48).

piu iki pat 1940 m. ne tik reguliariai į Ankarą buvo siunčiamos Baltijos šalių naujienų agentūrų ar laikraščių parengtos santraukos prancūzų kalba apie naujausias aktualijas, įprastai apimančios 10 dienų¹⁶, bet ir išsamesnės paties Turkijos atstovo Lietuvai Nuri Batu parengtos apžvalgos, kuriose, turint omenyje reguliarių Turkijos pasiuntinio lankymąsi Lietuvoje, taip pat reguliarių kontaktavimą su Lietuvos atstovais, buvo galima pateikti tikslesnę informaciją apie Lietuvą¹⁷.

2) Atkreiptinas dėmesys, kad dokumente pateikiant kontekstinę informaciją apie Lietuvą papildomai yra išskiriama informacija apie Klaipėdos krašto aktualijas. Toks atskyrimas neatsitiktinis, kadangi, kaip matyti iš Turkijos archyvuose saugomų dokumentų, apimančių įvairių Turkijos diplomatinėjų atstovybių ir Turkijos užsienio reikalų ministerijos korespondenciją tiek iki 1931 m., tiek vėlesnę, Ankara domėjosi Lietuvos ir Vokietijos santykių vystymusi, taip pat Klaipėdos krašto aktualijomis ir jo ateitimi.

Verčiant dokumentą iš turkų kalbos į lietuvių kalbą pasitaikantys faktiniai netikslumai tikslingai buvo nekoreguoti, siekiant perteikti autentišką turkiškojo teksto prasmę ir kontekstą bei išlaikyti jo parengimo formatą. Rengiant dokumentą buvo numatyta, kad jis bus riboto arba tarnybinio naudojimo (turk. *hizmete mahsustur*). Nebuvo rasta informacijos, kada dokumentas tapo prieinamas viešai. Originaliame tekste taip pat buvo pateiktos trys schemos, kuriose atvaizduota Lietuvos gynybos ir kariuomenės struktūra, todėl jos taip pat pridėtos prie šio turkiško teksto vertimo. Šiuo darbu tikimasi praplėsti istorinių Lietuvos ir Turkijos dvišalių santykių tyrimų lauką, atskleidžiant įvairias šios temos detales.

¹⁶ Pavyzdžiui, 1936 m. sausio 31 d. iš Talino buvo išsiųstas informacinis pranešimas apie Baltijos šalių spaudoje 1936 m. sausio 20–31 dienomis pasirodžiusias naujienas. Dokumentą sudaro vienas informacinis lapas turkų kalba ir 3 lapai naujienų santraukų prancūzų kalba (Turkijos pasiuntinybės Taline raštas Turkijos URM apie Baltijos šalių spaudoje pasirodžiusias naujienas, 1936 m. sausio 31 d. DIAD/22262-15647-1).

¹⁷ Pavyzdžiui, 1931 m. rugpjūčio 29 d. Turkijos pasiuntinybė Rygoje parengė 6 lapų raštą apie Lietuvos švietimą, populiaciją, religiją ir kitais klausimais (Turkijos pasiuntinybės Rygoje raštas Turkijos URM apie Lietuvą. 1931 m. rugpjūčio 29 d. DIAD 571/36008-142143-34).

Vertimas iš turkų kalbos
Išvertė dr. Šarūnas Rinkevičius

[1] Lietuvos kariuomenė

I dalis

Bendra informacija

Lietuvių istorija:

Lietuviai yra seniausia indoeuropiečių slavų tauta.

Iki XIII a. lietuviai gyveno išsibarstę gentimis Baltijos pakrantėse.

XIII a. palaipsniui gentys susijungė į Lietuvos Kunigaikštystę. Stiprėjanti Lietuvos Kunigaikštystė sienas sugebėjo išplėsti iki pat Baltosios Rusios ir su rusais kariavo ilgalaikius karus.

1440 m. Lenkijos karalius laikinai buvo išrinktas ir Lietuvos [valdovu] ir galiausiai 1501 m. Lietuva, susijungdama su Lenkija, sukūrė didžiulę karalystę. Vėliau kartu su Lenkija buvo užimta rusų. 1917 m. po Rusijos revoliucijos vėl iškovojo nepriklausomybę.

1920 m. Lenkija užėmė Lietuvos Vilniaus sritį ir dėl to tarp dviejų valdžių santykiai tapo įtempti. Kaip ir praeityje, iki šiandien Vilniaus klausimas tarp dviejų valdžių vis dar neišspręstas ir yra tebesitęsiančio nesutarimo priežastis. Dėl to lietuviai, labiau nei su lenkais, su vokiečiais ir sovietais stengiasi vystyti geresnius santykius.

Plotas ir populiacija:

Be Klaipėdos, [valstybės] plotas yra 52 000 kvadratinų kilometrų. Remiantis 1929 m. surašymu, populiaciją sudaro 2 142 024 gyventojai. Iš šių gyventojų 73,3 % yra lietuviai, 8 % – žydai, 4 % – lenkai, 2,5 % – rusai, 1,5 % – vokiečiai, 0,27 % – latviai, 1 % – baltarusiai, 1 % sudaro kitos tautos. Šiame intervale turkų ir totorių yra daugiau nei 10 tūkstančių. [Gyventojų] tankumas 40. Kauno populiacija 90 tūkstančių, Šiaulių – 30 tūkstančių.

Valdymo forma ir teritorinis suskirstymas:

Pagal 1920 m. birželio 2 d. priimtą *pamatinį įstatymą*¹⁸ [Lietuva yra] demokratinė respublika. Vyriausybės centras yra Kaunas. Iš politinių partijų stipriausi yra fašistai. Valstybė suskirstyta į 20 apskričių, o apskritys į valsčius.

¹⁸ Nurodoma į Steigiamojo Seimo 1920 m. birželio 2 d. priimtą Laikinąją Lietuvos Valstybės Konstituciją.

Klaipėda:

2447 kvadratinis kilometrus užimančioje teritorijoje gyvena 150 000 gyventojų. Didžiąją gyventojų dalį sudaro vokiečiai.

Nors lietuviai šią Prancūzijos komisaro administruotą sritį 1923 m. prijungė prie Lietuvos teritorijos, pagal vėlesnį susitarimą Klaipėdos valdymą Lietuva perdavė suformuotai autonominei tarybai. Klaipėdoje reziduoja įvairių valstybių atstovai. Klaipėdos administracijoje taip pat įtakos turi ir Tautų Sąjunga. Todėl Klaipėdoje lietuvių organizacija ir jos įtaka yra silpna. Kadangi vokiečių organizacija yra stipri, galimas šio miesto noras prisijungti prie Vokietijos.

Pramonė:

Yra nedidelė pramonė. Yra du dideli odos fabrikai, taip pat keli nedideli metalo apdirbimo fabrikai.

Klaipėdos apskrityje yra: 28 medienos fabrikai, vienas vagonų fabrikas, viena laivų statykla, trys chemijos ir du žemės ūkio technikos fabrikai, trys cigarečių ir vienas vaisių miltelių fabrikas.

II dalis

Lietuvos kariuomenės struktūra

1918 m. Lietuvoje suformuota reguliari kariuomenė šiandien yra nedidelė. Nepaisant populiacijos galimybių jungtis prie kariuomenės, didelių galimybių didinti kariuomenę nėra.

Aukščiausia kariuomenės vadovybė:

Vyriausiasis taikos meto ginkluotųjų pajėgų vadas yra Prezidentas. Karo atveju Prezidentas paskiria vyriausiąjį karinių pajėgų vadą.

Prezidentas duoda nurodymus krašto apsaugos ministrui dėl kariuomenės mobilizacijos ir valdymo.

Krašto apsaugos ministerijos ir aukščiausiosios kariuomenės vadovybės struktūra yra pavaizduota 1 schemeje¹⁹.

Sausumos kariuomenė:

Ją sudaro septyni pėstininkų, du kavalerijos, keturi artilerijos pulkai, vienas lėktuvų pulkas, taip pat vienas inžinerijos ir vienas technologijų padalinys.

Pėstininkų divizijos: yra trys pėstininkų divizijos. Divizijas santykiu

¹⁹ 1 priedas.

2:3 sudaro pėstininkų ir artilerijos pulkai. Divizijos taikos meto struktūra pavaizduota 2 scheme²⁰.

Lietuvos kariuomenės taikos meto išsidėstymas pavaizduotas 3 scheme²¹.

Pėstininkų pulkai:

Sudaro trys pėstininkų ir vienas kulkosvaidžių batalionas, viena ryšininkų kuopa, vienas raitas žvalgomasis būrys, viena puskarininkų mokyklos kuopa, muzikos kuopa. Struktūra pavaizduota 3 scheme.

Pėstininkų batalionas:

Sudaro trys pėstininkų kuopos; kuopas [santykiu] 2:3 sudaro pėstininkų būriai.

Pėstininkų batalionų sunkiųjų kulkosvaidžių būriai taikos metu priklauso kulkosvaidžių batalionui.

Kulkosvaidžių batalionas:

Sudaro trys kulkosvaidžių ir viena pėstininkų minosvaidžių kuopa.

Kulkosvaidžių kuopos: sudaro trys būriai. Kiekvienas būrys turi po du sunkiuosius kulkosvaidžius. Taip pat kuopoje yra šeši rezerviniai sunkieji kulkosvaidžiai.

Minosvaidžių kuopoje yra trys būriai. Kiekviename būryje yra du pėstininkų minosvaidžiai.

Kavalerijos struktūra:

Kaip savarankiškas kavalerijos vienetas veikia dviejų pulkų kavalerijos brigada. Taip pat pėstininkų divizijose yra po vieną nedidelę kavalerijos kuopą.

Divizijos artilerijos pulkai:

Yra trys lengvosios artilerijos pulkai. Juos sudaro trys artilerijos batalionai, puskarininkų mokyklos baterija ir ryšininkų būrys.

Artilerijos batalionuose yra viena nedidelė lauko artilerijos, viena lengvoji haubicos ir viena sunkioji baterija.

Kariuomenės sunkioji artilerija:

Tai trijų batalionų artilerijos pulkas. Batalionai turi 108 milimetrų vokišką lauko artileriją, 155 milimetrų prancūzišką haubicą ir 130 mili-

²⁰ 2 priedas.

²¹ 3 priedas.

metrų anglišką sunkiąją artileriją.

Inžinerijos ir mokslo padalinys:

Inžinerijos ir mokslo padaliniu vadinamame struktūriniame vienetė žemesnieji vienetai pavaldūs generaliniam štabui pavaldžiai inžinerijos vadovybei.

Inžinerijos batalionas: sudaro penkios inžinerijos kuopos, viena tiltininkų kuopa, prožektorių būrys.

Sprogmenų batalionas: sudaro trys sprogmenų ir viena administracinė kuopa.

Geležinkelių batalionas: sudaro trys geležinkelių ir viena administracinė kuopa kartu su puskarininkių mokykla.

Tankų kuopa: turi dešimt lengvųjų tankų.

Šarvuotųjų automobilių batalionas: jį sudaro dvi kuopos, kurių kiekvieną sudaro penki automobiliai.

Šarvuotasis traukinys: trys šarvuotieji traukiniai.

Ryšių batalionas: jį sudaro radijo telegrafo kuopa, laidinio telegrafo kuopa, telefono kuopa, administracinė kuopa ir puskarininkių mokykla.

Logistikos batalionas: jį sudaro lengvųjų, sunkiųjų ir medicinos automobilių skyriai bei karininkų automobiliai.

Lėktuvų pulkas:

Lėktuvų pulkas yra tiesiogiai pavaldus Krašto apsaugos ministerijai.

Pulką sudaro trys žvalgybos lėktuvai, du bombonešiai, viena atakos eskadrilė, viena mokomoji eskadrilė ir viena remonto kuopa. Visas lėktuvų pulkas yra Kaune.

Jūrų pajėgos:

Trumpą kranto liniją turinti Lietuva neturi didelių karinių jūrų pajėgų.

III dalis

Mokymai ir pratybos, karių šaukimas

Karininkų rengimas:

Kaune yra bendra karo mokykla, kuri rengia įvairių tipų karininkus. Šioje mokykloje baigusieji gimnaziją po dvejų, o baigusieji vidurinę mokyklą po trejų metų mokslų tampa kariuomenės dalimi kaip būrių vadai.

Kaune yra aukštoji mokykla. Mokymosi trukmė šioje mokykloje – dveji metai.

Štabo karininkai įprastai siunčiami į užsienio valstybių aukštąsias

mokyklas mokytis tam tikromis sąlygomis.

Puskarininkiai yra rengiami puskarininkių mokyklose.

Karo tarnybos ir karių šaukimo klausimai

Karo tarnyba yra individuali ir privaloma ir trunka nuo 17 iki 45 metų. Šis laikotarpis organizuojamas tokia tvarka:

karo tarnybos, jos baigimo, rezervo tarnybos, atsargos tarnybos ir šauktinių periodai.

Karo tarnyba:

Aštuoniolika mėnesių visoms kategorijoms. Sulaukusieji 21,5 metų šauktiniai metuose du kartus, gegužės ir spalio mėnesį, šaukiami į kariuomenę.

Baigimas:

Sulaukę 23 metų baigia aktyviąją tarnybą. Aktyviąją tarnybą baigusieji nuo 23 iki 25 metų yra reguliariosios kariuomenės kadrų rezervas.

Rezervo tarnyba:

Dešimt metų. Tarnauja asmenys nuo 25 iki 35 metų. Šiuo laikotarpiu į kariuomenės pratybas ir mokymus šaukiama tris kartus. Pirmą kartą mokymai ir pratybos trunka aštuonias savaites, antrą ir trečią kartą – keturias savaites.

Atsargos tarnyba:

Tarnauja asmenys nuo 35 iki 45 metų. Šiuo laikotarpiu mokymai ir pratybos vyksta vieną kartą metuose keturias savaites.

Dėl mažo biudžeto ir resursų trūkumo Lietuva negali didinti taikos meto personalo, todėl kasmetinių šauktinių dalis yra perteklinė.

Taikos metu pertekliniai šauktiniai perduodami pagalbinei organizacijai, vadinamai Šaulių sąjunga. Čia tam tikrą laiką vyksta mokymai ir pratybos. Kasmet šauktinių būna iki 16 tūkstančių.

Šauktiniai:

Privalomąją karo tarnybą atlikti turintys jaunuoliai nuo 17 iki 21,5 metų savo gyvenamosiose vietovėse ir mokyklose dalyvauja trejose pratybose. Pirmosios pratybos trunka tris mėnesius, antrosios – aštuonias savaites, trečiosios – keturias savaites.

Nutarta, kad ir 45 metų sulaukusieji karo metu, jei iškiltų poreikis, būtų šaukiami į ginkluotąsias pajėgas tarnauti užnugaryje.

Pagalbinės pajėgos [Šaulių sąjunga]

Iš esmės tai savanoriška organizacija. Turi skyrių ir narių visoje šalyje. Šios organizacijos tikslas – mokyti ir rengti tautą padėti kariuomenei. Krašto apsaugos ministerijoje yra Šaulių sąjungos vadovybė. Ši vadovybė Šaulių sąjungos organizacijos ir mokymų klausimais veikia pagal Krašto apsaugos ministerijos nurodymus.

Pagalbinės pajėgos, išskyrus aviaciją ir artileriją, turi ir kitas kariuomenės rūšis apimančią nacionalinę organizaciją. Ši organizacija apima ir užnugario paramą. Kai pagalbinių pajėgų narių yra daugiau nei šauktinių, jie tampa kariuomenės dalimi.

Išskyrus pratybų ir mokymų laikotarpį, šios organizacijos nariai būna namuose. Valstybės išduotus ginklus ir ekipuotę saugo ilgą laiką. Į organizaciją tautinių mažumų atstovai nėra priimami. Pagalbinių dalinių reguliariosios pajėgos yra iki dviejų tūkstančių žmonių.

Šios organizacijos bendras pajėgas sudaro 55 tūkstančiai žmonių.

Lietuva karo atveju kartu su pagalbinėmis pajėgomis gali surinkti 175 tūkstančių kariuomenę. Kariuomenė visada ginklus ir įrangą įsigyti priversta iš užsienio. Šalies viduje karo pramonė neišvystyta. Šalies viduje galima įsigyti tik drabužių.

IV dalis

Biudžetas:

1929–1930 m.

Bendras biudžetas 252 999 000 litų [vienas litas – 20 Turkijos kurušų]
Karinis [biudžetas] 56 000 100 [litų]

Vienam kariui duodama įprasta maisto norma:

Gramai

1000 Duona

200 Mėsa

300 Džiovinta žuvis

50 Aliejus

140 Miltai ir kruopos

400 Bulvės

140 Vaisiai

42 Cukrus

8 Kava

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

Šaltiniai

Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya Orduları 1929–1930. Ankara. Büyük Erkanıharbiye Matbaası, 1931.

Turkijos Respublikos užsienio reikalų ministerijos diplomatinis archyvas (Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi/DIAD).

Turkijos pasiuntinybės Taline raštas Turkijos URM persiunčiant santrauką apie Baltijos šalių spaudoje pasirodžiusias naujienas, 1936 m. sausio 31 d., DIAD/22262-15647-1.

Turkijos pasiuntinybės Varšuvoje raštas Turkijos URM apie Baltijos šalių karines pajėgas, 1925 m. vasario 21 d., DIAD 566/281-2075-48.

Turkijos pasiuntinybės Rygoje raštas Turkijos URM apie Lietuvą, 1931 m. rugpjūčio 29 d., DIAD 571/36008-142143-34.

Straipsniai

Başaran, S. Turkey-Lithuania Relations between 1923 and 1940 according to Turkish Documents. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, t. 10 (2), 2020, p. 658–679.

Grigaravičiūtė, S. Lietuvos karininkai diplomatinėje tarnyboje Turkijoje, Jugoslavijoje ir Bulgarijoje (1920–1922 m.). *Karo archyvas*, t. 32, 2017, p. 54–106.

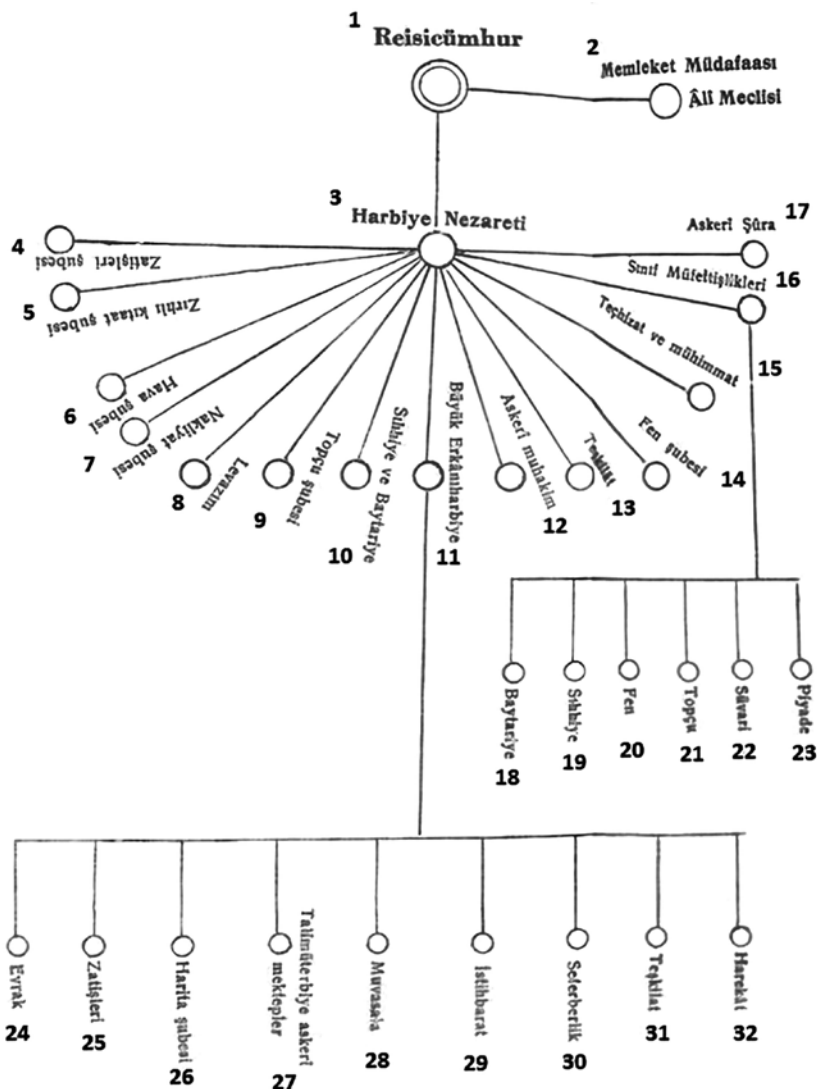
Miškinienė, G. Lietuvos ir Turkijos istoriniai ryšiai: Mustafos Kemalio Atatiurko ir Lietuvos Prezidento Antano Smetonos laiškai. *Parlamento studijos*, t. 12, 2012, p. 36–50.

Rinkevičius, Š. 1939 metų Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos „Modus Vivendi, Prekybos ir Clearingo sutarties“ rengimas ir reikšmė jų dvišalių santykių kontekste. *Lietuvos istorijos studijos*, t. 53, 2024, p. 52–73.

Rinkevičius, Š. Devyni Turkijos archyvuose saugomi dokumentai apie planuotą Konstantino Regelio mokslinę kelionę į Turkiją 1933 m. *Istorija*, t. 132 (4), 2023, p. 119–131.

Temel, M. Brest-Litovsk Antlaşması Sonrası Bağımsız Litvanya, Letonya ve Estonya, Osmanlı'nın Baltık Cumhuriyetlerine İlişkin Politikası. *Toplumsal Tarih*, t. 58, 1998, p. 45–49.

1 priedas (1 schema)

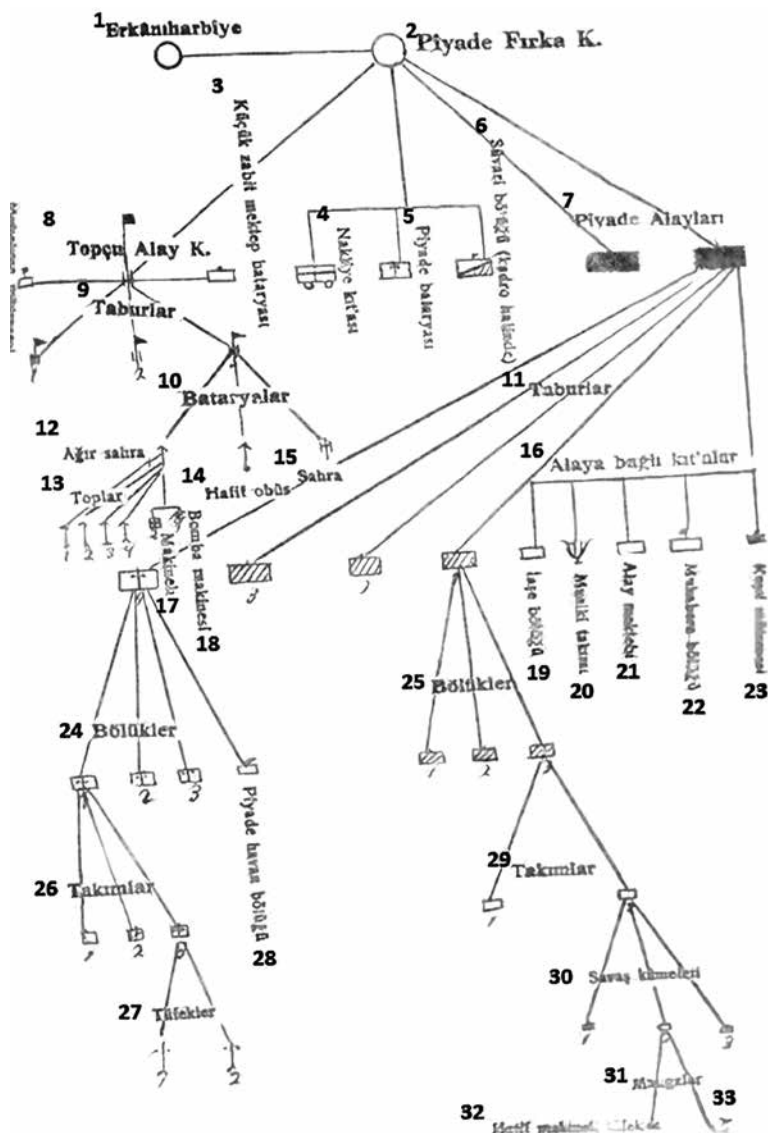

Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya Orduları 1929–1930. Ankara. Büyük Erkanıharbiye Matbaası. 1931.

Sąvokų vertimas

- 1 – Valstybės Prezidentas
- 2 – Valstybės gynimo aukščiausioji taryba
- 3 – Krašto apsaugos ministerija
- 4 – Personalo skyrius
- 5 – Šarvuotųjų padalinių skyrius
- 6 – Oro pajėgų skyrius
- 7 – Logistikos skyrius
- 8 – Amunicija
- 9 – Artilerijos skyrius
- 10 – Medicina ir veterinarija
- 11 – Gynybos štabas
- 12 – Karo teismas
- 13 – Organizacija
- 14 – Mokslo skyrius
- 15 – Apranga ir amunicija
- 16 – Inspektoriai
- 17 – Karo taryba
- 18 – Veterinarija
- 19 – Medicina
- 20 – Mokslas
- 21 – Artilerija
- 22 – Kavalerija
- 23 – Pėstininkai
- 24 – Dokumentai
- 25 – Personalas
- 26 – Žemėlapių skyrius
- 27 – Karo mokykla
- 28 – Ryšiai
- 29 – Informacijos rinkimas
- 30 – Mobilizacija
- 31 – Organizacija
- 32 – Operacijos

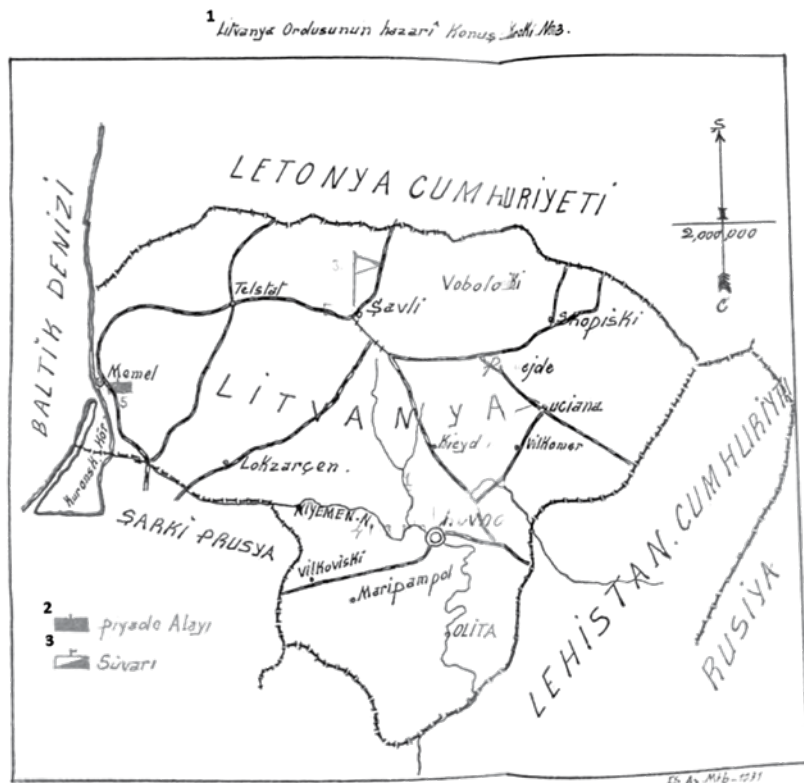
2 priedas (2 schema)

Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya Orduları 1929-1930. Ankara. Büyük Erkânıharbiye Matbaası. 1931.

- 1 – Generalinis štabas
- 2 – Pėstininkų divizija
- 3 – Puskarininkų mokyklos baterija
- 4 – Logistikos padalinys
- 5 – Pėstininkų baterija
- 6 – Kavalerijos kuopa
- 7 – Pėstininkų pulkai
- 8 – Artilerijos pulkas
- 9 – Batalionai
- 10 – Baterijos
- 11 – Batalionai
- 12 – Sunkioji lauko artilerija
- 13 – Patrankos
- 14 – Lengvoji haubica
- 15 – Lauko artilerija
- 16 – Pulku pavaldūs daliniai
- 17 – Mechanizuota [lauko artilerija]
- 18 – Pėstininkų kovos mašina
- 19 – Medikų kuopa
- 20 – Muzikos būrys
- 21 – Pulko mokykla
- 22 – Ryšininkų kuopa
- 23 – Žvalgų dalinys
- 24 – Kuopos
- 25 – Kuopos
- 26 – Būriai
- 27 – Kulkosvaidžiai
- 28 – Pėstininkų artilerijos kuopa
- 29 – Būriai
- 30 – Kariniai daliniai
- 31 – Skyriai
- 32 – Lengvasis kulkosvaidis
- 33 – Šauliai

3 priedas (3 schema)

Finlandiya, Estonya, Letonya, Litvanya Orduları 1929–1930. Ankara. Büyük Erkanıharbiye Matbaası. 1931.

- 1 – Lietuvos kariuomenės taikos meto išsidėstymas
- 2 – Pėstininkų pulkas
- 3 – Kavalerija

Įteikta 2024 m. rugsėjo 17 d.

THE ARMY OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA AS SEEN BY THE REPUBLIC OF TURKEY IN 1931

Dr. Šarūnas RINKEVIČIUS

General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania

In 1931, the National Ministry of Defence of the Republic of Turkey published an information document on the military forces of Lithuania, Latvia, Estonia and Finland. This document, published in Turkish, also contained brief and summarised information on each of these countries. This text provides a translation of the document's information section on Lithuania and the Lithuanian Armed Forces into Lithuanian, providing a summary of contextual information on bilateral relations between Lithuania and Turkey during the First Republic of Lithuania. In assessing the bilateral relations between the Republic of Lithuania and the Republic of Turkey in the period 1922-1940, a few main highlights are worth mentioning: the Bilateral Treaty of Friendship concluded in 1930, which also marked the official establishment of bilateral relations, as well as the opening of a Turkish diplomatic mission in Tallinn in 1935, the Bilateral Trade Treaty concluded in 1939, which settled the issue of bilateral trade, a matter of concern for traders in both countries. However, these bilateral relations also included more elements, revealing various ways of their expression, in the context of which foreign perceptions of Lithuania and the Lithuanian military forces reveal how Lithuania was perceived in various countries in the interwar period.